

SALGIN & MADALYONUN TERS TARAFI (2005)

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

Hakkında

“Reşat Nuri'nin bu hikâyesi, 1935 yılında *Perşembe* dergisinde neşredilmiş, 2005 yılında da İnkılâp Yayınevi tarafından *Bütün Eserleri 25* üst başlığı ve *Madalyonun Ters Tarafı* hikâyesi ile birlikte kitap olarak basılmıştır. Her ikisi de uzun hikâye olan bu eserlerden *Salgın*, bir öğretmenin görev yaptığı köyde baş gösteren hastalık nedeniyle çocukların ölmesinin ardından hastalığın salgın olabileceği endişesi ile kaymakamlığa mektup göndererek yardım istemesini, mektubu alan kaymakam başta olmak üzere diğer yetkililerin öğretmene ve duruma karşı tutumları ile öğretmenin göstermiş olduğu duyarlılığın neticelerini konu almaktadır. Olay örgüsü bu şekilde vuku bulurken yazar hem babası hem de kendi mesleği sayesinde uzun yıllar yaşadığı Anadolu şehirleri ile ilgili edindiği izlenimlerden yola çıkarak *Salgın* hikâyesine yaklaşmakta, kimi zaman sözü eserin kahramanlarına emanet ederek kimi zaman da anlatıcının direkt olayın akışına müdahale etmesini sağlayarak bir Anadolu portresi çizmektedir. Bunu gerçekleştirirken hâkim bakış açısı ile kaleme aldığı eseri anlatıcıya yüklemekte, kahramanların betimlemelerini de anlatıcının bakış açısından yola çıkarak okuyucu ile buluşmasını sağlamaktadır” (Ulutürk Sakarya 2020).

SALGIN

Kişiler

<i>Cevdet Bey</i>	İstanbul'da eğitim almış ve Karlıbel adındaki dağ köyünde öğretmen olmuştur.
<i>Remzi Bey</i>	Bölgede görev yapan yaşlı bir doktordur.
<i>Kaymakam</i>	Gökpınar kaymakamıdır.
<i>Yazı İşleri Müdürü</i>	Kaymakam'ın en önemli yardımcısı ve rakibidir.
<i>Nahiye Müdürü</i>	İhlamur kasabasının en yetkili devlet memurudur.
<i>Kozacı Şakir</i>	İl sağlık müdürüdür.
<i>Müfettiş</i>	Karlıbel'deki salgını soruşturmaya gelen mutasarrıflık görevlisidir.
<i>Seyfullah Bey</i>	Mülkiye müfettişidir.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Oduncu, Jandarma eri, köylüler vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Kaymakam'la Yazı İşleri Müdürü Arasındaki Genel Durum Kendisine gelen şahsi ve resmi her postayı hiç göz atmadan çekmecesine koyma alışkanlığı olan Gökpınar kaymakamı çoğunlukla vaktini şiir okuyarak, beğendiği cümleleri, ifadeleri ve tümceleri bir kenara not ederek dinlediği hoş olayları kağıda geçirerek geçirmektedir. Dere kenarı ya da mezarlıkta gezinerek derin düşüncelere dalmayı ve önemli bulduğu düşüncelerini not etmeyi sevmektedir. Kaymakamlıkta yapması gereken işlerle genel olarak Yazı İşleri Müdürü ilgilenmektedir. En yetkili isim kaymakam olsa da herhangi bir sorunu olan herkes kaymakamla görüşemeyeceklerini bildikleri için ilk olarak Yazı İşleri Müdürü'yle görüşmeyi adet haline getirmişlerdir.

Karlıbel Öğretmenin Köydeki Salgına Müdahale Edilmesini İstemesi Çekmecesinde unuttuğu bazı resmi postalara cevap yazmayı unutmuş olan kaymakam bir kadın dostunun sorununu memurlarından biriyle çözmeye ve Van'da görev yapan müfettişin rapor talebine bir an önce cevap vermeye karar verir. Mektupların arasında açılmış fakat okumamış olduğunu fark ettiği bir zarf bulur. Dilekçeyi okumaya başlayan Kaymakam, Karlıbel köyünün ilköğretim okulu öğretmeni Cevdet Bey'in köydeki herkesin bilinmeyen bir nedenden hastalanmaya başladığını ve ateş, ağrı ve kusma gibi belirtiler gösterdiklerini bildirdiğini görür. Cevdet Bey Nahiye Müdürü'ne durumu bildirmiş olduğunu fakat herhangi bir geri dönüş alamadığını da eklemiştir. Elli haneli bir köy olan Karlıbel'in salgınla karşı

karşıya kalmış olabileceğini ve bir an önce gerekli tetkiklerin yapılması için doktor gönderilmesi gerektiğini bildirir. Cevdet Bey'in talebi karşısında ne yapması gerektiğini düşünen kaymakam nasıl bir karar alması gerektiği konusunda şüphede kalır. Görevini yapmamış olmaktan dolayı soruşturulmaktan korksa da Cevdet Bey'in talebini karşılıksız bırakmayı tercih eder.

Kaymakam'ın Mevcut Durumdan Dolayı Suçlanmaktan Korkması Yazı İşleri Müdürü, öfkelendiği ya da tedirgin olduğu zamanlarda sağ göz kapağının üzerindeki arpacığın kabaran kaymakama sorunun ne olduğunu sorar. Beylerbeyi'nde büyümüş ve Ali Suavi Vakası'na karıştıktan sonra Anadolu'da memur olarak görev yapmaya başlamış olan Yazı İşleri Müdürü'nün maddi durumu oldukça iyidir. İstanbul Öğretmen Okulu'ndan mezun olan Cevdet Bey'i tanıdığını belirten Yazı İşleri Müdürü onun daha önce çeşitli konularda bazı şikâyetlerde bulunduğunu ve can sıkıcı derecede idealist bir kişilik olduğunu söyler. Yazı İşleri Müdürü'ne göre Cevdet Bey devlete muhalefet eder, devlet memurlarını sorumsuzlukla suçlar ve halkçı fikirleri savunur. İddiaların doğru olması durumunda koltuğunu kaybedebileceğini düşünen Kaymakam Nahiyeye Müdürü'ne birini göndermeye ve bir doktorun kasabayı tetkik etmesine karar verir. Kaymakam'la Yazı İşleri Müdürü arasında bir rekabet olduğu ikilinin durum karşısında farklı görüşler ortaya koymalarından anlaşılır.

Köye Doktor Göndermeye Çalışılması Ihlamur kasabasının sorumlusu olan Nahiyeye Müdürü yazmış olduğu bir mektupla Öğretmen Cevdet Bey'i kaymakama şikâyet eder. Sadece soğuktan kaynaklı olarak çocukların kulakları ve yüzleri şiştiği için dersleri iptal ettiğini, ihtiyar heyetini cahillik ve yetersizlikle suçladığını, daha önce yapılan soruşturmalarda önemli bir sorun görülmediği halde şikâyette bulunduğunu ve devletin politikalarını eleştirdiğini bildirir. Kasabaya gönderilecek bir doktorla daha doğru karar alınabileceğini söyleyen kaymakam doktorun gönderilmesi için emir verir. Kaymakam çarşıya gitmiş olduğu söylenen Yazı İşleri Müdürü'nü ivedilikle yanına çağırır. Bir dostunun yanında nargile içen Yazı İşleri Müdürü haberi alır almaz kaymakamlığa gelir. Kaymakam, yazmış olduğu mektupta oldukça düzgün ve kompleks ifadeler kullanan Nahiyeye Müdürü'nü takdir eder. Ardından Yazı İşleri Müdürü'ne doktorun kasabaya gönderilip gönderilmediğini sorar. Doktorun henüz kasabaya gönderilmediğini öğrenmesi üzerine kaymakam otoritesinin sarsıldığını ve emirlerinin ciddiye alınmadığını hissetmesi üzerine öfkelenir ve Yazı İşleri Müdürü'nü azarlamaya başlar.

Doktorun Bir Türü Karlıbel'e Gidememesi Üzerine Kaymakam'ın Tedirgin Olması Aradan on iki gün geçmiş ve Karlıbel'deki salgın yine unutulmuştur. Mutasarrıflıktan Kaymakamlığa gelen bir yazı üzerine Karlıbel'de başladığı iddia edilen salgınla ilgili herhangi işlem yapılmadığının söylendiği bildirilir ve bunun üzerine konuyla ilgili bir rapor verilmesi istenir. Alınan telgraf üzerine kaymakam yazı işleri müdürüne doktorun köye gönderilip gönderilmediğini sorar. Dr. Remzi yaklaşık dokuz gün önce Karlıbel'e gitmek üzere yola çıkmıştır. Fakat Yiğitler kasabasındaki bir otlak meselesinden dolayı iki aile arasında çıkan kavga üzerine doktor yaralılara müdahale edip ölümlerle ilgili savcılığa rapor vermek zorunda kalmıştır. Mutasarrıflıktan gelen yazı üzerine paniğe kapılan kaymakam telgraf başına geçerek Yiğitler kasabasındaki doktorun Karlıbel'e gitmek üzere bir an evvel yola çıkmasının kendisine bildirilmesini ister. Zira Kaymakam doktorun rahatsızlığını ve yaşanan olayı bahane ederek dağ köyüne gitmeyi ertelediğini ve kaldığı yerde keyif çatıldığını düşünür. Yazı İşleri Müdürü her ihtiyaç duyduğunda ailesiyle ilgilenen, vakit gözetmeksizin çocuklarının hastalıklarını tedavi eden ve her dönem kendi tarlasından ona küçük bir dönüm ayıran Dr. Remzi'ye sahip çıkar. Onun yaşlı olduğunu ve hastalığına rağmen ihtiyaç duyulan her yere gittiğini söyler. Yazı İşleri Müdürü'ne hak veren Kaymakam Yiğitler'deki olayla ilgilenmesi için oraya başka bir doktor gönderilmesine karar verip Dr. Remzi'nin Karlıbel'e gitmesini emreder.

Dr. Remzi Bey'in Karlıbel'e Ulaşmaya Çalışırken Başına Gelenler Bacaklarındaki romatizmanın azması üzerine bir süre Nahiyeye Müdürü'nün yanında dinlenmek zorunda kalmış olan Dr. Remzi yeniden yola koyulmak için hazırlık yapar. Bir jandarma eriyle birlikte dağ köyü olan Karlıbel'e doğru kar ve tipiye rağmen ilerler. Elverişsiz hava koşulları nedeniyle yol üzerinde bulunan Erenler köyünde dinlenmeye karar verilir. Doktorun gelişi vesilesiyle bir çocuk ilaç alır ve yaşlılardan birinin ağrıyan dişlerinden biri kahvehanede çekilir. Dr. Remzi yerlilerin ikram etmiş olduğu yemeklerle karnını doyurur ve oradaki evlerden birinde dinlenir. Daha sonra yeniden yola çıkmayı deneseler de yol alamayacaklarını anlamaları üzerine geri dönerler. Muhtarın evinde misafir olan Dr. Remzi birkaç Karlıbellinin daha hayatını kaybettiği bilgisini alır. Doktor ihtiyacı olan diğer hasta köylülerle de ilgilenir. Erenler köyünün sarıklı bir öğretmeni Karlıbel öğretmenini kötüler. Onun devlet düşmanı ve herkese kötü örnek olduğunu söyler. Bunları söylemekteki asıl amacı kendi işini kaybetmemek ve üstlerine dalkavukluk yapmaktır. Son kez daha yola çıkmayı deneyen Dr. Remzi hastalanır ve yola devam

edemez. Nahiye Müdürü'nün yanına geri dönen Dr. Remzi tedavi edilebilmesi için çevresindekilere ne yapılması gerektiğini anlatır.

Olayın Haber Olması Üzerine İlçeye Müfettiş Gönderilmesi Kaymakam Sağlık Müdürü'nün ilçeye geldiği hakkında bir duyum almıştır. Söylentinin doğru olup olmadığını Yazı İşleri Müdürü'nden öğrenmeye çalışır. Yazı İşleri Müdürü Kaymakam'a söylentinin doğru olduğunu ve Sağlık Müdürü'nü çarşıda gördüğünü söyler. Cevdet Bey'in yoğun çabaları sayesinde Tanin gazetesinde Karlıbel'deki ölümlerle ilgili bir haber yapılmıştır. Bunun üzerine Sağlık Müdürü olayı incelemekle görevlendirilmiştir. Almış olduğu haber üzerine kaymakam endişe içinde Sağlık Müdürü'nün teşrif edeceği zamanı bekler. Haberi aldığı günün gecesi aşırı gergin olmasından dolayı gözüne uyku girmez.

Müfettiş'in Kaymakam'a Dalkavukluk Yapması Yaşadığı tedirginlik nedeniyle uyuyamamış olan kaymakam makamına vardığında endişeli bir halde beklemeye başlar. Gündüz vakitlerinde makama teşrif eden Müfettiş Kaymakam'ın beklediğinin aksine kısa boylu, sıska ve mıymıntı bir karaktere sahiptir. Tasavvufla ve klasik sanatlarla yakından ilgilenen Müfettiş Kaymakam'ın yayımlanmış yazılarını okuduğunu ve müzik üzerine yapmış olduğu çalışmalara hayran kaldığını belirtir. Müfettiş'ten ziyaret amacını ve salgınla ilgili görüşlerini öğrenmeye çalışan Kaymakam, onun ağızından Cevdet Bey'le ilgili olumsuz ifadeler duyar. Sağlık Müdürü Öğretmen Cevdet Bey'in muhalif bir tip hatta kâfir olduğunu iddia eder. Kaymakam'a endişelenecek bir durum olmadığını ve sorunla bizzat kendisinin ilgileneceğini söyledikten sonra Kaymakam'ı akşam yemeğe davet eder. Sağlık Müdürü'nün evinde bir davet düzenlendiğini, davette içki ikram edildiğini gören Kaymakam, Sağlık Müdürü'nün babasıyla aynı odada kalması üzerine başına bir şey gelebileceğinden şüphelenerek bir fırsatını bulup oradan ayrılmak ister.

Müfettiş'in Gelmesi ve Raporu Hazırlama Konusunda Karşılaşılan Sorunlar Köşedeki bir masaya oturup davete katılmış olan misafir memurları gözlemleyen Kaymakam, onların sarhoşluğundan, dans etmelerinden, birbirleriyle patavatsızca şakalaşmalarından, ciddiyetsizliklerinden yani eğlence düşkünlüklerinden öğrenir. Kaymakamlıkta görev yapan kâtiplerden biri kaymakamın yanına gelip onun elini öperek af diler. Kâtibin dalkavukluğunu ve çaresizliğini utanç içinde izleyen Kaymakam daha fazla rezil olmamak için kâtipten kurtulmak amacıyla onu affettiğini söyler. Yazı İşleri Müdürü'yle Sağlık Müdürü arasındaki samimiyeti gözlemleyen Kaymakam koltuğunun tehlikede olduğunu hisseder. Zira Yazı İşleri Müdürü'nün kaymakamlıkta gözü olduğunu bilmektedir. Tertiplenmiş olan eğlenceden bir hafta sonra Müfettiş makama gelir ve yaşanan olayla ilgili bazı sorular sormaya başlar. Kaymakam Müfettiş'in sorduğu sorulardan Karlıbel'e ulaşamamasından dolayı Dr. Remzi'yi sorumlu tutmaya niyetli olduğu kanısına varır. Fakat bu sırada Dr. Remzi Kaymakam'ın odasına girer. Dr. Remzi'yi karşısında bulan Müfettiş ona da kaymakama yapmış olduğu gibi iltifatlarda bulunur ve onu över. Ne yapılması gerektiği konusunda bir türlü kesin karar alınamaması üzerine Müfettiş asıl işinin doktorluk olduğunu, kendisinin fenni meselelerle ilgilendiğini ve idari konulara fazlasıyla yabancı olduğunu söyler. Dolayısıyla Müfettiş odada bulunan yetkililere eldeki verilerden yola çıkarak olayla ilgili tahmini bir rapor yazıp mutasarrıflığa göndermeyi önerir. Memurlarının önünde böylesi bir teklifi kabul etmek istemeyen Kaymakam, Yazı İşleri Müdürü'nün duruma müdahale edip süreci eşgüdümlemesi karşısında ezilip sessiz kalır.

Karlıbel'e Gidilememesi Üzerine Düzmece Rapor Hazırlanması İl Sağlık Müdürü Kozacı Şakir'in evinde bir araya gelen Yazı İşleri Müdürü, Dr. Remzi ve Kaymakam raporun nasıl yazılması gerektiği konusunda tartışıp bir karar almaya çalışırlar. Raporda yayılan hastalığın kesin adının belirtilmesi gerektiği için bölgeye bizzat gitmekten başka çare kalmaz. Ihlamur kasabasına varan kafile yakın zaman önce Karlıbel'de bulunmuş kasabalı ve Geçit köylü iki yerliyle görüşür. Bölgede yaşanan hastalıkla ilgili sorulara köylüler hiçbir sağlıklı cevap vermedikleri gibi bütün hastalıkların kaderden kaynaklı olduğunu belirtirler. Bunun üzerine bir jandarma eriyle birlikte Karlıbel'e doğru yola çıkılır. Köye gitmeye çalışsalar da jandarma eri hava koşullarının olumsuzluğundan dolayı bunun mümkün olmayacağını söyler. Bölgeye gitme konusunda ısrar edilse de sonuç olarak jandarma eri haklı çıkar ve kasabaya geri dönülür. Ihlamur kasabasında sıkışıp kalmaktan çok bunalmış olan Müfettiş raporun fenni bölümünü Dr. Remzi'yle birlikte yazacaklarını ve idari bölümünün de il idarecilerinin yazması gerektiğini söyler. Hazırlanan raporun son olarak Kaymakam'ın da görmesine karar verilir.

Kaymakam'ın Raporu İmzalaması Gece vakitlerinde hazırlanmış olan düzmece raporla ilgili ne yapması gerektiğini düşünen Kaymakam'ın vicdan azabından dolayı gözüne uyku girmez. Mesleki kariyeri boyunca kanuna aykırı hiçbir işlem yapmadığını düşünen ve bundan dolayı raporun

imzalamamaya karar veren Kaymakam ertesi sabah bu düşüncelerle bürosuna gider. Yazı İşleri Müdürü ve diğer yetkililerin söylemleri nedeniyle manipüle olan ve raporda kendisinden övgüyle bahsedilmiş olan Kaymakam utanç içinde raporu imzalar. Bunun üzerine Müfettiş kasabayı terk eder ve rapor mutasarrıflığa gönderilir.

Cevdet Bey'in Başarısız Olması Müfettiş'in bölgeyi terk ettiği günden bir gün önce Mülkiye Müfettişi Seyfullah Bey bölgeye intikal etmiştir. Mülkiye Müfettişi Seyfullah Bey'in salgın söylentilerini soruşturmak için bölgeye geldiği düşünülse de kendisinin aslında yaşanan olaydan hiç haberi yoktur. Fakat Seyfullah Bey'le tanışıp onunla sohbet eden Kozacı Şakir boşboğazlık ederek yaşanan olayı bölüm bölüm anlatır. Başlangıçta Karlıbel'de yaşanan olayla pek ilgilenmemiş olan Seyfullah Bey, memurların düzmece bir rapor hazırlayarak devleti aldattıklarını anlaması üzerine olayı bütün ayrıntılarıyla dinler. Ortada ciddi bir haksızlık ve adaletsizlik olduğunu gören Seyfullah Bey konuyla ilgilenmeye ve bir rapor yazmaya karar verir. Fakat ertesi sabah dışında apse çıkan Seyfullah Bey raporu tamamlayamadan bölgeden acil olarak ayrılmak zorunda kalır. Seyfullah Bey Cevdet Bey'e ve Karlıbellilere yardım edememiş olduğu için üzülür. Günler sonra alınan karar Karlıbel'e gönderilir. Rapora göre ilgili merci devleti boş yere meşgul etmiş olan Cevdet Bey'e ihtarnamenin yanında on beş günlük maaş kesintisi cezası verir. Fakat cezayı bildiren posta geri döner. Zira Cevdet Bey bilinmeyen bir hastalıktan yaşamını yitirmiştir.

Temalar

Suç Karlıbel köyünde ilkokul öğretmenliği yapan Cevdet Bey bölgede salgın olduğunu ilgili mercilere hiyerarşik sırayı gözeterek bildirir. Cevdet Bey'in görüşlerini ve hareketlerini beğenmeyen Nahiye Müdürü onun göndermiş olduğu postaya kulak asmaz ve şikâyetle ilgili hiçbir eylemde bulunmaz. Bunun üzerine Gökpınar kaymakamı durumdan haberdar edilir. Bölgede gerçekten bir salgın olmasından ve yaşanan ya da yaşanabilecek ölümlerden sorumlu tutulmaktan korkan kaymakam doktorun ivedilikle bölgeye gönderilmesini ister. Fakat doktor hava koşullarındaki olumsuzluk ve rahatsızlığı nedeniyle oraya bir türlü ulaşamaz. Olayı soruşturmak için görevlendirilen müfettiş ve sağlık müdürü de bölgeye ulaşmayı bir türlü başaramaz. Bunun üzerine müfettiş mevcut durumun tamamen bir yanlış anlaşılma olduğunu bildiren ve ilkokul öğretmenini suçlayan nitelikte düzmece bir rapor hazırlanmasını teklif eder. Koltuğunu kaybetmekten korkan kaymakam hazırlanan düzmece raporu onaylar. Böylece birçok insanın ölümüne sebep olunur, bütün suç öğretmenin üzerine yıkılır ve salgın örtbas edilir.

Görev İstanbul'daki eğitimini tamamladıktan sonra öğretmen olarak Karlıbel'de görevlendirilen Cevdet Bey, bölgede yaşanan salgın ve salgından kaynaklı ölümlerin araştırılması için Nahiye Müdürü'ne defalarca dilekçe gönderir. Bölgedeki muhtarlara ve eşrafa da sorumluluk almalarını söyler. Yaşanan sefaletten devlet yetkililerini sorumlu tutar. Nahiye Müdürü'nden cevap alamaması üzerine Kaymakam'a şikâyetinde bulunur. Ondaki beklenen karşılığı alamayınca mutasarrıflığa başvurur hatta yaşanan salgının Tanin gazetesinde haber olmasını sağlar. Bir ilkokul öğretmeni olarak halkın bilinçlendirilmesi yönünde çalışan ve onların sorununa çözüm bulmaya gayret eden Cevdet Bey elinden gelen her şeyi yapar. Devletin aydın bir temsilcisi olarak Cevdet Bey yerel halkın yaşadığı sorunu çözmeye çalışır. Görev bilinciyle hareket eder.

Ceza Anlatının sonunda bölgeye ne doktor göndermeyi ne de oraya bizzat gitmeyi başaramayan yetkililer düzmece bir rapor hazırlayarak salgının bölgede sürekli görülen basit bir hastalık olduğunu ve Cevdet Bey'in devlet kurumlarını boşa meşgul ettiğini söylerler. Sorumluluklarını yerine getirmeyen umursamaz, sorumsuz ve konformist devlet yetkilileri nedeniyle Cevdet Bey dâhil elli haneli köydeki çoğu kişi hayatını yitirir. Düzmece rapor nedeniyle suçlu durumuna düşen Cevdet Bey ölmesinin yanında ihtarname ve on beş günlük maaş kesintisi cezası alır. Yaşanan felaketin asıl sorumluları olan karakterler suçta iş birliği yaparak kendilerini kurtarmayı başarırken asıl mağdur olan Cevdet Bey ve Karlıbelliler cezalandırılırlar.

Kişi İncelemesi

Cevdet Bey (Açık/Sosyal/Sorumlu) Anlatının başkahramanı olmasına rağmen baskın olmayan ve eylemleri kısaca verilen karakter aslında neredeyse fon karakter niteliğindedir. Anlatıda oldukça az yer almış olsa da eylemleri ve eylemlerinin önemi nedeniyle anlatının başkahramanıdır. İstanbul'da aldığı eğitimi tamamladıktan sonra Karlıbel adındaki bir dağ köyünde öğretmenlik yapmaya başlamış olan Cevdet Bey, devleti eleştirmesi ve halkçı söylemleri nedeniyle özellikle bölgenin eşrafı ve devlet

memurları tarafından sevilmaz. Fakat Cevdet Bey doğru bildiği şeyi söylemekten asla vazgeçmez. Karlıbel'de ortaya çıkan salgın hastalığa devletin müdahale etmesi için elinden geleni yapar. İdari kurumlardaki hiyerarşik yapıyı göz onunda bulundurarak ilgili mercilere sırayla durumu bildirir. En sonunda Tanin gazetesine bir mektup yazarak olayın haber olmasını sağlar. Oldukça duyarlı, bilinçli, inatçı, kararlı ve sorumluluk duygusu olan bir anlatı kişisidir. Ona göre umursamaz ve sorumsuz devlet memurlarıyla eşraf halkın yaşadığı sefaletin baş sorumlularıdır.

Duyarlı Karlıbel köyünde başlayan salgın üzerine insanları kurtarmak amacıyla doktor getirilmesi için elinden geleni her şeyi yapar: “Bekleyecek vakit yok, bey... Elli haneli köyde ölenlerin sayısı altıyı buldu’ dedim. Çatık bir çehre ile: ‘Peki peki... Sen git; işinle meşgul ol. Biz icabına bakarız,’ dedi. İki gün sonra jandarma ile köy solfato ilacı geldi. Birkaç gün doktoru bekledikten sonra dayanamadım; yağışlı bir havada canımı dişime takarak tekrar kasaba merkezine indim” (Güntekin 2005, 12).

Etkin Halkın yararına olan eylemlerinden dolayı rahat ve çıkar düşkünü memurlar tarafından sevilmaz: “İstanbul öğretmen okulunun başımıza bela ettiği kişilerden... Yani ilçede bunun gibi on öğretmen olsa taş üstünde taş kalmaz...” (Güntekin 2005, 16).

Bilinçli Mensubu olduğu toplumsal sınıfı savunur ve emekçi sınıfın çıkarlarını korumaya çalışır: “Bu dağ tepesinde bütün dünya ile alakasını kesmiş garip, fakir köylülerin cehaletlerinden başka ne günahları olur? Halbuki o suçun mesulü de kendileri değil. Son cümleye dikkat buyurulur mu efendim?” (Güntekin 2005, 16-17).

Kararlı Bütün engelleme çabalarına rağmen salgına müdahale edilmesi için mücadele etmeye devam eder: “Efendim galiba İstanbul’da Tanin gazetesinde birkaç satırlık bir yazı çıkmış, on beşten fazla vatandaş telef olduğu, vaka sırasıyla bütün makamlara bildirildiği halde aldırın olmadığı hakkında... O çöpür Cevdet haininin işi olduğuna ne şüphe...” (Güntekin 2005, 42).

Sorumlu Karlıbel halkını kırıp geçirmeye başlayan salgın karşısında sorumluluk bilinciyle hareket eder: “Bir facia, bir rezalet karşısında bulunuyoruz, dedi, bir okul hocası köyünde halkın bulaşıcı hastalıktan kırıldığını haber veriyor. İlk önce kimse kulak asmıyor. Sonra yangın saçağı sarınca harekete geliyorlar; köye bir doktor göndermeye kalkıyorlar; kış geldiği, yollar kapandığı için mümkün olmuyor” (Güntekin 2005, 74).

Mağdur Haklı durumdayken gerçeği yanlış aktaran memurlar yüzünden mağdur edilir: “Karlıbel öğretmeni Cevdet efendiye kat’i bir ihtar ve on beş gün maaş kesme” cezası veriyordu” (Güntekin 2005, 76).

Mağlup Cevdet Bey salgın nedeniyle yaşamını yitirir: “Muallim Cevdet efendinin bir buçuk ay evvel bir bilinmeyen bir hastalıktan dolayı vefat ettiği anlaşılmış olmakla iade kılındı” (Güntekin 2005, 77).

Tehlikeli İdealist bir öğretmen olduğu için çıkarıcı memurlar tarafından tehdit olarak görülür: “Karlıbel’deki öğretmen okulu mezununun kendi yerine göz dikmiş olmasından korkuyor, durmadan onu kötülüyordu: - Hastalık mastalık hep uydurma efendim.. Onun maksadını biliyorum ben.. Böyle dedikodularla ortalığı birbirine katarak göze girecek, aşağı köylerden birinin öğretmenini attırıp yerine geçecek..” (Güntekin 2005, 38-39).

Kaymakam (Kapalı/Asosyal/Sorumsuz/Duygusal) Gökpınar’ın kaymakamı olan anlatı kişisi kişilik özellikleri bakımından çelişkilerle doludur. Aslında oldukça duyarlı ve bilinçli bir karakter olsa da iradesiz ve korkaktır. İdari meselelerle ilgilenmekten neredeyse hiç hoşlanmayan Kaymakam kitap okumayı, yazı yazmayı, dinlediği hoş olayları ya da duyduğu ilginç cümleleri not etmeyi sever. Şiir yazar ve müzikle ilgilenir. Karlıbel’de yaşanan salgını başlangıçta pek umursamamış olsa da olayın daha üst mercilerce duyulmasından endişe ederek harekete geçer. Yazı İşleri Müdürü’yle üstü kapalı bir rekabet içinde olan Kaymakam, unvanını ona kaptırmaktan korkar. Aynı zamanda görevini yerine getirmedikinin tespit edilmesi üzerine ceza almaktan da çekinir. Karlıbel’e doktor gönderilmesi ve gerekli incelemelerin yapılması için çaba gösterse de bu çaba yetersiz olur. Bunun sonucunda hiç istememesine rağmen kendisine sunulan düzmece raporu kendisinden övgüyle bahsedildiği için imzalar. Muhafazakâr bir kişilik olsa da sanatla ilgilenmeyi sever.

Entelektüel Edebiyata, müziğe ve sanata meraklıdır: “Kaymakam şiir ve güzel yazı meraklısıydı. Misafirlerinden biri güzel birkaç beyit okuduğu yahut hoş bir fıkra anlattığı vakit o: “Bir dakika müsaade buyurun. Şunu kaydediveriyim” der ve eline geçen bir kâğıt parçasına (...)” (Güntekin 2005, 7-8).

Duyarlı Oldukça duyarlı bir karaktere sahip olsa da korkaklığı nedeniyle etik dışı kararlar alır: “En sevdiği ağaçlar servi ile söğüttü. Evlad sevgisi gibi bu iki sevgiyi birbirinden ayırd edemez, “Bunlar, gözümde gam ve sevinci gösterir, biri dünyanın zevki, öteki ölümün hüznü ve ruhanîyetini tattırır,” derdi” (Güntekin 2005, 8).

Miskin Hayata tasavvufî bir karamsarlıkla bakar: “Dere kenarı ilhamlarına gelince, bunlar Hayyam ağzı birtakım şiirlerdi. Hemen hepsinde dünyanın fânîliğinden, mutluluğun söğüt yapraklarının gölgesi gibi kararsız ve elle tutulmaz bir şey olduğundan bahsetmesine göre kaymakamın dünya zevki dediği şeyin de ölüm hüznünden pek farklı olmadığına hükmetmek lazım gelirdi” (Güntekin 2005, 8).

Umursamaz Rahatına düşkündür ve sorumluluk almak istemez: “Onu yırtıp kâğıt sepetine atsa hiç kimse kendisinden bir şey sormazdı ve yapılacak en iyi hareket şüphesiz buydu” (Güntekin 2005, 14).

Tedirgin Herhangi bir olay ya da konudan sorumlu tutulup makamından olmaktan korkar: “ - Bilmiyorum, hayır efendim bilmiyorum. Benim bildiğim şu ki hiçbir emrim yapılmıyor; çocuk gibi oynatılıyorum. Bu böyle devam edemez efendim. Ben bütün bir ilçenin sorumluluğunu üzerine almış bir herifim efendim. Yarın bir mesele çıkarsa cevabı verecek benim efendim. Siz hepiniz kuyrukları kıstırıp bir tarafa savuşursunuz efendim” (Güntekin 2005, 25).

Şaşkın Karşılaştığı durumlar ve olaylar karşısında şaşkınlığını gizleyemez: “Kaymakam hâlâ ağzını açıp bir kelime söylemeye fırsat bulamıyor. Sağlık Müdürü’nün bu iltifatlarına karşı duyduğu minnet ve şükranı kaş, göz, ağız el hareketleriyle ifadeye mecbur oluyordu. Yazı İşleri Müdürü’yle beraber onu kollarından tutarak sobanın yanındaki koltuğa oturtular” (Güntekin 2005, 46).

İkiyüzlü Her ne kadar duyarlı olan ve empati yapabilen bir karakter gibi görünse de sorumluluk alması gerektiğinde kolay yolu tercih eder: “Sağlık müdürü kendisiyle yalnız konuşmuş olsaydı kaymakam belki bu maskaralığa razı olurdu. Fakat yardımcılarından ikisi de beraber olduğu halde tiyatro oyunu hazırlar gibi uydurma bir soruşturma raporu hazırlamak onun muhafazakâr memur kafasına sığmıyordu” (Güntekin 2005, 57).

İradesiz Zorluklara karşı mücadele etme iradesi yoktur: “İhtiyar adam bu tesirlerin altında uyuşup kaldı ve artık sağlık müdürü ne isterse ağır bir baş işaretiyle kabul etti” (Güntekin 2005, 72).

MADALYONUN TERS TARAFI

Kişiler

<i>Celil Hıfzı Bey</i>	Anlatının başkarakteri kırk beş yaşlarında olan bir kimya profesörüdür.
<i>Sadiye Hanım</i>	Celil Hıfzı Bey’in sadist, narsist ve hedonist eşidir.
<i>Rıfki</i>	Sadiye Hanım’ın oğludur.
<i>Zarif</i>	Sadiye Hanım’ın amcaoğludur.
<i>Sefa Bey</i>	Celil Hıfzı Bey’in avukat arkadaşıdır.
<i>Hafız Hanım</i>	Celil Hıfzı’nın büyük teyzesidir.
<i>Nizami Bey</i>	Celil Hıfzı’nın Mudanya’da yaşayan süt kardeşidir.
<i>Nazik Dudu</i>	Celil Hıfzı’nın Samatya’da yaşayan Ermeni asıllı bir dostudur.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Bulaşıkçı kadın, Emekli Binbaşı, Hacı Melik, Zülkadir Paşa vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Sadiye Hanım’ın Sorumsuzluğu ve Celil Hıfzı Bey’in Sorumluluğu Yaklaşık olarak kırk beş yaşına erişmiş bir profesör olan Celil Hıfzı Bey eşinin düzenlediği bir davette ikram edilecek yemekleri hazırlamak amacıyla telaşla eve gelir. Eşi Sadiye Hanım’ı memnun etmek ve rahat ettirmek için hizmetçi tutsa da eşinin hizmetçilerden memnun kalmamasından ya da hizmetçilerin çok az bir meblağ

için onun huysuzluklarına katlanmak istememelerinden dolayı bunlar birkaç ayda bir değişmektedir. Evde çalışan bir hizmetçi olmadığı zamanlarda Celil Hıfzı Bey mutfak işleriyle ilgilenmektedir. Zira Sadiye Hanım evlendiği günden beridir hiçbir ev işi yapmamıştır. Fakat bütün bu olumsuzluklara rağmen Celil Hıfzı Bey yemek yapmaktan çok hoşlanmaktadır. Özellikle tencerede yemeğin piştiği zamanla oturup dilediği kitabı okur. Ayrıca yemek yapması sayesinde eşinin dırdırından ve huysuzluğundan da kurtulur. Zira Sadiye Hanım mutfağa asla girmez ve eşine söyleneceği zaman bile bunu mutfağın dışından yapar.

Celil Hıfzı Bey'in Davet İçin Hazırlıklara Başlaması Sadiye Hanım'ın komşularına misafirlğe gittiği bir sırada Celil Hıfzı Bey yemeği hazırlar ve kimyager olmasına rağmen merak duyduğu Tarih, Felsefe ve Edebiyat gibi alanlarda kitaplar okur. Bir süredir üşüme sorunu yaşayan Celil Hıfzı Bey her şeye rağmen evin bütün ihtiyaçlarını şikâyet etmeksizin gidermeye çalışır. Evinde bulunup çalışmayı çok seven Celil Hıfzı Bey kilerde lalanga için gereken malzemelerin olmadığını görünce tedirgin olur. Zira Sadiye Hanım Celil Hıfzı Bey'den özellikle lalanga yemeği yapmasını istemiştir. Evdeki bulaşık yığından bulaşıkçı kadının eve gelmemiş olduğunu anlayan Celil Hıfzı Bey ne yapacağını bilemez. Zira eşinin de söylediği gibi idrar ve benzeri çok daha iğrendirici şeyler üzerinde inceleme ve deneyler yapmasına rağmen bulaşık yıkamayı sevmemesi tuhaf bir durumdur. Suların da kesik olması üzerine iş başa düşer ve Celil Hıfzı Bey bulaşıkları yıkamak amacıyla çeşmeye gitmeye karar verir.

Sadiye'nin Rıfkı'ya Sokakta Bırakmasından Celil Hıfzı'nın Bıkması Çeşme başında birtakım serserilerin olmasından endişe eden Celil Hıfzı Bey'in korktuğu şey gerçekleşmez. Çeşme başında yalnızca tenekesine su dolduran bir Arap dilenci ve asker vardır. Tenekesine su dolduran Arap dilenci su içmek isteyen askere öncelik verir. Su içtikten sonra asker, çeşme duvarının üstüne oturmuş ve sarığa benzer bir başlık takmış olan profesörü gelmiş olduğu konağın aşçısı sanarak bazı sorular sorar. Üzerindeki kıyafet nedeniyle bozuntuya vermek istemeyen Celil Hıfzı Bey konağın sahibi olduğunu söylemeden askerle sohbet etmeye başlar. Bir süre sonra duvarın ardındaki boş araziden oğlu Rıfkı'nın sesini duyar gibi olur. Duvarın ardında bakan Celil Hıfzı Bey oğlunun sokak çocuklarıyla birlikte oyun oynadığını görünce canı sıkılır. Rıfkı'nın onlarla birlikte oyun oynamasından ve onlardan edepsizce şeyler öğrenmesinden rahatsız olan profesör onu yanına çağırır ve ona kızmak için kendini hazırlar. Celil Hıfzı Bey Rıfkı'ya kızmak istese de çocuk annesi evde olmadığı için sokakta kalmıştır. Boş vaktini sokakta oyun oynayan çocuklarla birlikte geçirerek doldurmak istemiştir. Profesör, yaş aldıkça daha da sorumsuzlaşıp huysuzlaşan eşine içten içe öfkelenir.

Celil Hıfzı'nın Kendi Geçmişini ve Evliliğini Gözden Geçirmesi Yemeğin pişmesini beklediği zaman aralığında Celil Hıfzı Bey Rıfkı'yla birlikte kapının önünde oturarak eşini beklemeye başlar. Sorumsuz olan ve iyi bir eş olmadığı gibi çocuğuna da annelik yapmayan Sadiye Hanım'a kızgın olan profesör hayatını gözden geçirmeye başlar. Annesini hiç tanımamıştır ve babasıyla ilgili yalnızca onun tarafından dövuüldüğü bir anı hatırlar. Profesör, büyük teyzesi Hafız Hanım tarafından Batılıların Culte des morts olarak adlandırıldıkları bir anlayışla büyüülmüştür. Yaşayanlarla neredeyse hiç ilgilenmeyen Hafız Hanım Celil Hıfzı'ya sürekli olarak ölmüş yakınlarının anılarını anlatmıştır. Hacı Melik'in Mekke'den dönerken nasıl soyulduğıyla eğlenmiş Zülkadir'in Ruslar tarafından nasıl işkenceye maruz kaldığını dinleyerek hüznlenmiştir. Hayatı boyunca hiç görmemiş olduğu insanlarla ilgili o kadar çok şey dinlemiştir ki kişilerin simaları zihninde canlanmaktadır. Çocuğı bir derviş gibi yetiştirmekten kurtarmak isteyen bir komşu onun okula verilmesine önyak olmuştur. Bu sayede Celil Hıfzı bir hatip olmak yerine profesör olmuştur. Hasta yatağına düşmüş olduğu bir dönemde Hafız Hanım Celil Hıfzı'dan münasip bir kız bulup evlenmesini ister. Evliliğı düşünmemesine rağmen Celil Hıfzı hasta teyzesinin isteğini yerine getirmek amacıyla Fındıklı'daki emekli bir gümrük memurunun kızı olan Sadiye'yle evlenmiştir. Sadiye'den sevgi ve ilgi göreceğini sanan Hafız Hanım iyileşecekmiş gibi olsa da yeni gelinden yalnızca nefret ve şiddet görünce altı ay sonra hayatını kaybeder.

Geçmişin Hatıraları Arasında Celil Hıfzı'nın Eşi Tarafından Aldatıldığını Öğrenmesi Rıfkı Celil Hıfzı'ya, yıllar önce Berlin'de düzenlenen bir konferansa gittiğinde almış olduğu aşçı takımıyla oynamak istediğini söyler. Celil Hıfzı'yı üzmetten adeta haz duyan Sadiye Hanım, onu yalnızca oğluyla cezalandırabileceğini bildiği için oğluna aşçı takımıyla oynamayı yasaklamıştır. Artık eşinin yapmış olduğu küstahlıklara sabretmemeye karar vermiş olan Celil Hıfzı aşçı takımının saklandığı tavan arasına onu almak amacıyla gider. Tavan arası ailenin antika eşyalarıyla doludur. Eski eşyaların karıştırıldığı ve hem hüzn hem de mutluluk veren anıların hatırlandığı bir sırada eşyaların arasında bir mektup bulunur. Mektubu okuyan Celil Hıfzı bunun Zarif tarafından Sadiye'ye yazılmış bir aşk mektubu olduğunu görür. Aynı zamanda mektupta yazılanlardan Zarif'in Rıfkı'nın asıl babası olduğu anlaşılır. Yalnızca kumar oynamayı bilmekten başka hiçbir meziyeti olmayan Zarif'e Celil Hıfzı Bey

basit memurluk işleri bulmuştur. Fakat Zarif ya kendini işten attırmış ya da işi beğenmediği için işten ayrılmıştır. İşsiz kaldığı dönemlerde eniştesinin evinde kalan Zarif Sadiye Hanım'la birlikte olmuş ve bu ilişki sonucunda bir çocuk dünyaya gelmiştir. Eşinin her huysuzluğuna yalnızca namuslu ve sadık olduğu için katlanmış olan Celil Hıfzı Bey'in tutunduğu son dal da kırılmıştır.

Celil Hıfzı'nın Sadiye Hanım'la Yüzleşmesi Mektupta kendisinden "öküz gözlü" diye bahsedilmesinden çevresinde olup bitenlerden bihaber olduğunun vurgulandığını anlar. Fakat Sadiye Hanım'ın uzun zamandır gözlerinin içine bakmamış olan Celil Hıfzı Bey arkasından çevrilen işlerden haberdar olmasının mümkün olmadığını düşünür. Soğukkanlılıkla yanmakta olan yemekle ilgilenen Celil Hıfzı Bey, böylesi bir durumda bunu düşünmüş olabilmese şaşırır. Fakat kısa sürelik bir muhakemenin ardından aslında insanların şeref denen şeye zerrece önem vermediklerini ve aslında maddi kayıp yaşamaktan ya da isimlerinin kirlenmesinden korktuklarına kanaat getirir. Ayrıca en sonunda başındaki bir dert olarak gördüğü Sadiye Hanım'dan sorunsuz bir şekilde kurtulma fırsatı elde ettiği için sevinir. Davet sırasında Sadiye Hanım'ı dikkatle gözlemleyen Celil Hıfzı Bey onun başka erkeklerle de birlikte olduğuna kanaat getirir. Konukların evden ayrılmasından sonra da sükunetini koruyan Celil Hıfzı Bey eşiyile yarın ilgilenmeye karar verir. Fakat Sadiye Hanım davetteki bir kadının kürkünü kıskanmış ve bundan dolayı Celil Hıfzı'ya söylenmeye başlamıştır. Bunun üzerine Celil Hıfzı Sadiye Hanım'ın utanmazlığına daha fazla katlanamaz ve kendisine "öküz gözlü" diyen kişinin Zarif olup olmadığını sorar. Ardından cebindeki mektubu çıkarıp Sadiye Hanım'a verir. Mektubu yarısına kadar okuduktan sonra fenalaşan Sadiye Hanım baygınlık geçirir. Bir süre sonra ayılan Sadiye Hanım neden bayıldığına hatırlayınca sinir krizi geçiriyormuş gibi davranır. Sadiye Hanım Celil Hıfzı'dan af diler. Kendisinden ayrılması durumunda kendini öldüreceğini söyler. Fakat Celil Hıfzı Bey Sadiye Hanım'a kendisini öldürmesine gerek olmadığını, aksi halde onu bizzat kendisinin çoktan öldürmüş olacağını söyleyip uyumak üzere odasına gider.

Celil Hıfzı'nın Sadiye'yi Boşamaya Karar Vermesi Ertesi sabah Sadiye Hanım Celil Hıfzı Bey'den yeniden af diler ve yapmış olduğu kabahatin mazeretlerini sıralar. Fakat Celil Hıfzı Bey Sadiye Hanım'ı dinlerken onun adına utanır. Celil Hıfzı'nın aşağılayıcı söylemleri karşısında Sadiye Hanım öfkelenip saldırmaya ve hakaret etmeye başlar. Fakat Celil Hıfzı Bey onu hiç umursamadan oradan uzaklaşır. Yalnızca Rıfki için üzülebileceğini düşünse de yıllarca kendine ait olamayan bir çocuğa bakmış ve kandırılmış olduğu için bunun saçma olacağına kanaat getirir.

Celil Hıfzı'nın Uzaklaşması ve Kendini Dinlemesi Eski bir avukat dostunu boşanma davasıyla ilgilenmesi için vekil olarak tutan Celil Hıfzı Bey Sefa Bey'e kati olarak boşanmak istediğini söyler. Fakat iki tarafa da hem zaman kazandırmak hem de daha iyi karar almak için boşanma davasının gelecekteki bir tarihte görülmesine karar verilir. Bu süre zarfında ikili ayrı evlerde yaşayacaktır. Farklı evlerde yaşamaya başlamalarının ardından Celil Hıfzı Bey balık tutmaya başlamıştır. Balık yemeyi çok seven Celil Hıfzı ilk defa balık tutmanın da tadına varmıştır. Yaz tatiline yaklaşıırken böbreklerinde bir sorun olduğunu mazeret gösterip kaplıcalara gideceği bahanesiyle izin alıp biraz daha erken tatile çıkarak Mudanya'daki süt kardeşi Nizami Bey'in yanına gider. Yaz bitene kadar orada kalır ve bol bol balık tutup içkili sofralarda sohbet eder. Sadiye Hanım tarafından kendisine yapılan bir edepsizlikten sonra Nizami Bey onu kendine düşman bellemiş ve Celil Hıfzı Bey'e boşanma konusunda tam destek vermiştir.

Celil Hıfzı'nın Rıfki'ya Acıyarak Onu Yanına Almaya Karar Vermesi Sonbahar sınavları için Eylül ayında İstanbul'a döndüğünde Sadiye Hanım'la karşılaşmamak için Samatya'da ikamet eden Nazik Dudu adındaki Ermeni dostunun yanında kalır. Bir gün fakülteden eve dönerken oyun oynayan dilenci çocukları izleyen Rıfki'yla göz göze gelir. Celil Hıfzı Rıfki'yi görmezlikten gelerek yoluna devam etse de Rıfki onun peşine takılır ve arkasından suçunun ne olduğunu sorar. Celil Hıfzı Bey, aynı soru ikinci defa sorulduğunda sert bir üslupla onu uzaklaştırmayı başarır. Kısa gelen kıyafetlerinden Rıfki'nin büyümüş olduğunu, Sadiye Hanım'a vermiş olduğu paraların çarçur edildiğini ve Sadiye Hanım'ın çocuğu sokakta bırakmaya devam ettiğini anlar. Rıfki'nin durumuna üzülen ve onun Sadiye Hanım'ın yanında perişan olacağını anlayan Celil Hıfzı Bey Nazik Dudu'nun oğlunu kaybetmiş Kaynı Bedros'la oturduğu bir içki masasında Rıfki'yi yanına almaya karar verir. Sadiye Hanım'dan kesin olarak boşanıp Rıfki'yi oğlu olarak değil bir dost olarak yanına almak ister. Uygun meblağda bir aylık ve evlerinden biri karşılığında Sadiye Hanım'ın bu teklife sevinçle rıza göstereceğine emindir.

Temalar

Aldatma *Madalyonun Ters Tarafı* adlı uzun öyküde, kendisini yetiştirip büyütmüş olan büyük teyzesinin hasta yatağındaiken son isteğini yerine getirmeyi bir vazife olarak görmüş olan Celil Hıfzı Bey Sadiye Hanım'la evlenmesi ve yaşadıkları evlilik anlatılır. Fakat bu evlilik beklenilen aksine yalnızca mutsuzluk getirir. Sadiye Hanım ailesine oldukça kötü davranır. Fakat Celil Hıfzı Bey Sadiye Hanım'ın bütün olumsuzluklarına hem oğlu Rıfki'nin istikbali hem de bu zamana kadar onun tarafından aldatılmamış olduğu için katlanır. Fakat Rıfki neredeyse on yaşına eriştikten sonra Celil Hıfzı tavan arasında bulunduğu bir mektupla eşi tarafından aldatıldığını ve Rıfki'nin kendi oğlu olmadığını öğrenir. Bu durumu oldukça soğukkanlılıkla karşılayan Celil Hıfzı hiç vakit kaybetmeden boşanma kararı alır. Sahip olduğu imtiyazları kaybetmemek için Sadiye Hanım Celil Hıfzı'ya pişman olduğunu ve af dilediğini söyler. Fakat Sadiye Hanım Celil Hıfzı'dan ayrıldıktan sonra da eski alışkanlıklarını aynı şekilde sürdürür.

Sevgi *Madalyonun Ters Tarafı* adlı öyküde madalyonun diğer tarafı Celil Hıfzı'nın Rıfki'ya duyduğu sevgidir. Sadiye Hanım amcasının oğlu Zarif'le gizlice birlikte olup gebe kalır. Yaşanan ilişki sonucunda Rıfki dünyaya gelir. Sadiye Hanım Celil Hıfzı'yı yıllarca Rıfki'nin kendi çocuğu olduğu konusunda kandırmıştır. Gerçeği öğrenmesi üzerine Celil Hıfzı bu talihsiz olayı hatırlamasına sebep olacak her şeyden uzaklaşmak hatta kurtulmak ister. Fakat yaşanan olaydan Rıfki da Celil Hıfzı'yla birlikte haberdar olmuştur. Ayrılmanın ardından aylar geçtikten sonra Rıfki'yı dilenci çocukları izlerken perişan bir durumda gören Celil Hıfzı onun durumuna acır. Onun bakımı için gönderdiği paraların çarçur edildiğini ve Sadiye Hanım'ın Rıfki'yı sokakta unutmaya devam ettiğini anlar. Bir gece çocuğunu kaybetmiş olan Bedros'la içki masasında sohbet ederken Rıfki'yı çocuğu olarak olmasa da bir dost olarak yanına almaya karar verir. Rıfki'yı yanına alabilmek için Sadiye Hanım'a nafaka ödemeye ve evlerinden birini vermeye de razı olur.

Kişi İncelemesi

Celil Hıfzı Bey (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı) Anlatının başkarakteri eşsüremsel anlatı zamanında kırk beş yaşlarında olan evli bir profesördür. Henüz çok küçükken annesini kaybetmiş ve babasıyla ilgili yalnızca onun tarafından dövuüdüğü bir anı hatırlamaktadır. Büyük teyzesi Hafız Hanım tarafından büyütülen Celil Hıfzı, Batıların Culte des morts dedikleri bir anlayışla büyütülmüştür. Bundan dolayı tokgözlü, mütevazı, evcimen, çalışkan, muhafazakâr, vicdanlı ve sağduyulu bir kişilik haline gelmiştir. Tarih, felsefe ve edebiyat gibi alanlara oldukça meraklı olsa da kimya profesörüdür. Hasta yatağındaki büyük teyzesinin en büyük isteğini yerine getirerek evlenmiştir. Fakat bu evlilik beklenen aksine mutluluk ve huzurdan ziyade sıkıntıdan başka bir şey getirmemiştir. Yıllarca eşinin bütün olumsuzluklarına sadece namuslu ve sadık olduğu için katlanmış olan Celil Hıfzı bir gün eşi tarafından aldatıldığını öğrenir. Yıllarca gözü gibi bakıp büyüttüğü çocuğun başkasından olduğunu da öğrenir. Oldukça soğukkanlı, mantıklı, sakin ve özgüvenli bir karakter olarak eşinden ivedilikle boşanma kararı alır. Fakat bu boşanmadan en çok Rıfki'nin zarar göreceğini anlamasıyla vicdani ve duygusal olarak derin bir bunalım yaşaması nedeniyle Sadiye Hanım'ın reddedemeyeceği bazı maddi imtiyazlarda bulunarak Rıfki'yı yanına almaya karar verir.

İyimser Eşinden kaynaklanan bütün olumsuzluklara rağmen o olumlu olan şeyleri düşünmeye çalışır: “ – Yazın İstanbul'un en güzel sayfiyesi muhakkak benim taşlık, dedi ve mutfağa doğruldu” (Güntekin 2005, 81).

Uysal Eşinin her isteğine sorgusuz sualsiz itaat eder: “Tekrar adam bulununcaya kadar geçen en aşağı yirmi otuz günlük zaman içinde ise aşçı vekilliği profesör beye düşerdi. Bu hal aşağı yukarı evlendiği tarihten beri böyle gidiyordu” (Güntekin 2005, 82).

Çalışkan “Profesör mutfak işlerinden hakikaten zevk alıyor, hayatının en tatlı saatlerini orada geçiriyordu” (Güntekin 2005, 83).

Meraklı “Kitap okumak, özellikle Tarih, Felsefe, Edebiyat v.s. kitapları okumak kimyacılar için bir meslek mecburiyeti değildir. Fakat o, okumayı delicesine severdi” (Güntekin 2005, 84).

Ayrımcı Oğlunun sokak çocuklarıyla oynamasını istemez: “ – Bak Rıfki... Böyle viranelerde, toz toprak içinde arsız dilenci çocukları ile oynamak sana yakışır mı? Bir daha görmeyeyim... Yoksa külahları değıştiririz...” (Güntekin 2005, 91).

Şaşkın “Kimyager, Sadiye hanımdan her türlü fenalığı, pisliği bekledi. Fakat kendini aldatmış olmasını nedense hiç aklına getirmemişti” (Güntekin 2005, 103).

Duygusal “Sonra burası bir nevi aile hatıraları müzesi idi. Moskof savaşında Zülkadir paşanın kaba etine saplanan kurşun, Hacı Melik efendinin tespihi, Felek bacının bohurdanı, Nasıra hanımın nikâh kâğıdı gibi birçok kıymetli eşya orada dururdu” (Güntekin 2005, 102).

Soğukkanlı Eşi tarafından aldatıldığını öğrenmesine rağmen sükunetini korumayı başarır: “– Bana kalırsa öldürmesen daha iyi olur... Böyle bir şeye lüzum olsaydı ben seni öldürürdüm... Beyhude patırdıya ne hacet... haydi şimdilik Allahasımarladık” (Güntekin 2005, 113).

Sadiye Hanım (Kapalı/Asosyal/Sorumsuz/Duygusal) Fındıklı’da ikamet eden emekli bir gümrük memurunun kızı olan Sadiye Hanım genç yaşlardayken Celil Hıfzı Bey’le evlendirilir. Celil Hıfzı Bey’le görücü usulüyle evlenmiş olan Sadiye Hanım o günden sonra herkes için ciddi bir sorun haline gelmiştir. Hafız Hanım’a çok kötü davranarak onun altı ay içinde ölmesinin sebeplerinden biri olur. Evlendiği günden itibaren ne eşine iyi bir eş olmuştur ne de çocuğuna annelik yapmıştır. Bütün zamanını komşularında, davetlerde, eğlencelerde, danslarda ve oyun masalarında geçirmiştir. Kendi hayatı ya da yakınlarının hayatıyla ilgili hiçbir sorumluluk almadığı gibi onlara acı çektirmekten hoşlanır. Muhtemelen hiç tanımadığı ve sevmediği bir adamla evlendirilmiş olan Sadiye Hanım’ın ona acı çektirmekten hoşlandığı söylenebilir. Celil Hıfzı’nın gururunu incitip onu üzecek ya da öfkeliendirecek her şeyi yapar. En sonunda eşini başkalarıyla aldatmış ve başka birinden olan bir çocuğu Celil Hıfzı’nın çocuğu gibi göstermiş olan Sadiye Hanım yakalanır. Sahip olduğu maddi ve manevi imtiyazları kaybetmek istemeyen Sadiye Hanım eşiyile barışmak ister. Fakat bu mümkün olmaz. Eşinden ayrı kaldığı zaman içinde de aldığı parayla bildiği hayatı yaşamaya devam eder ve çocuğuna annelik yapmaz. Sadiye Hanım tam anlamıyla sadist, narsist ve hedonist bir karakterdir.

Huysuz “Sadiye hanım huysuz bir kadındı. Hiçbir aşçı ve hizmetçiyi bir aydan fazla kullanamaz, ya kovar, ya hizmetçi kendiliğinden kaçardı” (Güntekin 2005, 81-82).

Nankör “– Ne yapalım cezasıdır çekecek: çifte çifte hizmetçiler kullanacak kadar para kazanaydı elbette böyle olmazdı..” (Güntekin 2005, 82).

Ehlikeyif “Mutfağa misafir gelmez, orada çalgı çalınmaz, dans edilmez, rahatsız elbiseler içinde, rahatsız vaziyetlerde saatlerce mânasız şeyler konuşulmazdı” (Güntekin 2005, 83).

Şımarık “Köşesine mazlum bir tavır, bükük bir boyun ile kocasının yatışmasını bekledikten sonra karşı taarruza geçer ve yerine, zamanına göre kâh gözyaşları, kâh ayılıp bayılmalar, kâh durmadan söylenmeler, kâh pencere çerçevelerine, kuyu bileziklerine binip intihar oyunları oynamakla adamcağızı günlerce, haftalarca, hattâ aylarca yiyip bitirirdi” (Güntekin 2005, 94).

Açgözlü “Sadiye hanım bir zaman evin içinde har vurup harman savurdu. Eşya baştan başa değişti. Eve girip çıkan belli olmamaya başladı” (Güntekin 2005, 98).

Sadist “Sonra bu, kocasını üzme için kaçırılmaz bir fırsattı. Çünkü oyuncağın kaldırılmasına çocuktan ziyade onun kederleneceği muhakkaktı” (Güntekin 2005, 100).

Sadakatsiz Zarif’in Sadiye’ye yazdığı mektuptaki şu ifadeler önemlidir: “Ruhum Sadiye: Dün sağ salım Mersin’e geldim. Vücudum hamdolsun iyidir. Fakat kalben çok ızdıraplıyım. (...) Ancak senin ayrılığına nasıl tahammül edeceğim. Hele Rıfkımızı o kadar göreceğim geldi ki...” (Güntekin 2005, 103).

Güvenilmez “Şayet tekrar benim gibi bi aptal bulup varırsa bu aylığın kesilmeyeceğini de temin edersin... Malımı bildiğim için bu şartlara sevine sevine razı olacağından eminim” (Güntekin 2005, 135).

Kaynakça

Güntekin, Reşat Nuri. *Salgın & Madalyonun Ters Tarafı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., 2005.

Kanter, M. Fatih. *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Ulutürk Sakarya, Yasemin. *TYB Akademi*. 30 Eylül 2020. <https://www.tyb.org.tr/resat-nuri-guntekinin-salgin-hikayesinde-anadolu-tasviri-47788h.htm> (erişildi: Ocak 2023, 31).

Yazar, Suat. *Reşat Nuri Güntekin'in Eski Hastalık, Ateş Gecesi, Değirmen Romanlarının Olay Örgüsü, Şahıslar Kadrosu, Zaman ve Mekan Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Beykent Üniversitesi, İstanbul: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022.